

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

"ЗАТВЕРДЖУЮ"

Проректор з навчально-методичної роботи

Каріна НЕМАШКАЛО

ПЕДАГОГІЧНА ТА СОЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ
робоча програма навчальної дисципліни

Галузь знань **01 "Освіта/Педагогіка"**
Спеціальність **011 «Освітні, педагогічні науки»**
Освітній рівень **другий (магістерський)**
Освітня програма **«Педагогіка та адміністрування освіти»**

Статус дисципліни **вибіркова**
Мова викладання, навчання та оцінювання **українська**

Завідувач кафедри педагогіки,
іноземної філології та перекладу

Тетяна БОРОВА

Харків
2022

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри педагогіки, іноземної філології та перекладу

Протокол № 1 від 25.08.2022

Розробник:

Полякова Г.А., к.пед.н., доцент кафедри педагогіки, іноземної філології та перекладу;

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми навчальної дисципліни**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри

Анотація навчальної дисципліни

Вища освіта займає важливе місце у реалізації стратегічних завдань соціально-економічного розвитку сучасного українського суспільства. Рішення найважливіших завдань, що стоять перед освітньою галуззю, потребують якісного удосконалення систем навчання та виховання, підвищення професійної компетентності педагогічних працівників.

Навчальна дисципліна "Педагогічна та соціальна психологія" є вибірковою навчальною дисципліною та вивчається згідно з навчальним планом підготовки фахівців другого (магістерського) рівня спеціальності 011 "Освітні, педагогічні науки" всіх форм навчання. Робоча навчальна програма з дисципліни «Педагогічна та соціальна психологія» є нормативним документом, який розроблено кафедрою на основі освітньо-професійної програми підготовки магістрів з педагогіки та адміністрування.

Метою викладання даної навчальної дисципліни є формування у майбутніх фахівців систематизованих соціально-психологічних та психолого-педагогічних уявлень, теоретичних знань та практичних умінь, які дозволять їм розуміти соціально-психологічні процеси у педагогічних та учнівських колективах, вибудовувати ефективну взаємодію з учасниками освітнього процесу, адекватно та ефективно використовувати їх в своїй професійній діяльності та особистісно-професійному саморозвитку.

Предметом вивчення дисципліни є соціально-психологічні та психолого-педагогічні принципи, методи, підходи, інструменти професійної педагогічної діяльності.

Характеристика навчальної дисципліни

Курс	1М
Семестр	2
Кількість кредитів ECTS	5
Форма підсумкового контролю	Іспит

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни

Пререквізити	Постреквізити
Адміністративний менеджмент в освіті	Педагогічний консалтинг
Управління освітньою діяльністю	Моделювання освітньої та професійної підготовки фахівця

Компетентності та результати навчання за дисципліною

Компетентності	Результати навчання
Здатність до міжособистісної взаємодії.	Формувати педагогічно доцільну партнерську міжособистісну взаємодію, здійснювати ділову комунікацію, зрозуміло і недвозначно доносити власні міркування, висновки та аргументацію з питань освіти, педагогіки, педагогічної та соціальної психології до фахівців і широкого загалу, вести проблемно-тематичну дискусію.
Здатність діяти соціально відповідально і свідомо	
Здатність управляти стратегічним розвитком команди в педагогічній, науково-педагогічній та науковій діяльності	
Здатність до професійного спілкування на основі морально-етичних принципів.	Організовувати освітній процес на основі студентоцентрованого, компетентнісного, контекстного підходів та сучасних досягнень освіти, педагогіки, педагогічної та соціальної психології, управляти навчально-пізнавальною діяльністю здобувачів освіти.
Здатність виявляти, ставити та розв'язувати проблеми.	
Здатність до міжособистісної взаємодії.	
Здатність враховувати різноманітність, індивідуальні особливості студентів у плануванні та реалізації освітнього процесу в закладі освіти.	

Здатність виявляти, ставити та розв'язувати проблеми.	Створювати відкрите освітньо-наукове середовище, сприятливе для здобувачів освіти та спрямоване на забезпечення результатів навчання.
Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.	
Здатність проектувати і досліджувати освітні системи, соціально-психологічні та психолого-педагогічні явища	
Здатність застосовувати та розробляти нові підходи до вирішення задач дослідницького та/або інноваційного характеру в сфері освіти й педагогіки.	
Здатність розробляти і реалізовувати нові освітні проєкти та інтегрувати їх в освітнє середовище закладу освіти.	
Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.	Розробляти і викладати навчальні дисципліни у закладах вищої освіти, використовуючи основи соціальної та педагогічної психології.
Здатність розробляти і реалізовувати нові освітні педагогічні технології, інструменти, та інтегрувати їх в освітній процес закладу освіти.	
Критичне осмислення проблем у сфері освіти, педагогіки й на межі галузей знань	
Здатність інтегрувати знання у сфері освіти/педагогіки та розв'язувати складні задачі у мультидисциплінарних та міждисциплінарних контекстах	
Здатність до адаптації та дії в новій ситуації	
Здатність управляти стратегічним розвитком команди в педагогічній, науково-педагогічній та науковій діяльності	Приймати ефективні, відповідальні рішення з питань психології управління в сфері освіти/педагогіки, зокрема у нових або незнайомих середовищах, за наявності багатьох критеріїв та неповної або обмеженої інформації
Критичне осмислення проблем у сфері освіти, педагогіки й на межі галузей знань	
Здатність інтегрувати знання у сфері педагогіки, педагогічної та соціальної психології до практичного розв'язання складних задач у мультидисциплінарних та міждисциплінарних контекстах	
Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.	
Здатність до професійного саморозвитку, планування кар'єри, презентації професійних досягнень..	
	Вміння визначати рівень особистісного і професійного розвитку, моделювати траєкторію особистісного самовдосконалення, виявляти здатність до самоорганізації професійної діяльності.

Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Соціальна психологія: теорія і практика

Тема 1. Соціальна психологія та педагогічна психологія як наукові галузі.

Предмет соціальної психології. Основні розділи соціальної психології. Місце соціальної психології в системі наук. Призначення соціальної психології. Основні напрямки соціально-психологічних досліджень. Загальнонаукова характеристика педагогічної психології. Предмет, об'єкт та завдання педагогічної психології. Основні категорії педагогічної

психології. Структура та функції педагогічної психології. Взаємозв'язок соціальної та педагогічної психології.

Тема 2. Соціальна психологія спілкування та психологічного впливу.

Поняття про спілкування. Зміст, ціль, засоби спілкування. Види спілкування. Функції спілкування. Структура спілкування. Модель комунікативного процесу. Психологічний вплив. Особливості педагогічного спілкування. Стили педагогічного спілкування та взаємодії.

Тема 3. Соціальна психологія групи та динамічні процеси в групах.

Поняття групи у соціальній психології. Основні характеристики малої групи. Рольова структура малої групи. Поняття про групові процеси та групову динаміку. Феномен групового тиснення. Лідерство та керівництво в малих групах. Процес прийняття групових рішень, його ефективність. Соціально-психологічний клімат групи. Особливості навчальної групи. Соціально-психологічні особливості педагогічного колективу.

Змістовий модуль 2. Педагогічна психологія: теорія і практика

Тема 4. Психологія навчання та виховання.

Поняття «учіння». Форми, види учіння. Мотиви учіння. Сутність навчання. Характеристика навчальної діяльності. Фактори, що впливають на навчальну діяльність. Мотивація навчальної діяльності. Управління та самоуправління процесом навчання. Проблеми психології виховання. Методи виховання. Показники та критерії вихованості особистості. Психологія самовиховання. Методи, прийоми, засоби самовиховання. Розвиток загальних та професійно значущих якостей особистості.

Тема 5. Психологія педагогічної діяльності та особистості педагога.

Сутність та характеристики педагогічної діяльності. Методи педагогічної діяльності. Психологічні особливості педагогічної діяльності. Готовність до педагогічної діяльності. Особливості педагогічної діяльності викладача. Педагогічна майстерність та її розвиток. Професійний стрес та вигорання. Психологічні вимоги до особистості педагога, викладача. Професійна компетентність викладача. Педагогічні здібності педагога та їх розвиток.

Тема 6. Психолого-педагогічна підтримка здобувачів освіти в освітньому середовищі навчального закладу.

Труднощі здобувачів освіти під час навчання. Види та структура освітнього середовища закладу освіти. Поняття та види підтримки здобувачів в освітньому середовищі закладу освіти. Заходи для створення такого освітнього середовища, як підтримуючого, адаптивного, орієнтованого на потреби споживачів освітніх послуг. Діяльність соціально-психологічних служб у закладі освіти.

Перелік практичних (семінарських) занять, а також питань та завдань до самостійної роботи наведено у таблиці "Рейтинг-план навчальної дисципліни".

Методи навчання і викладання

Пояснювально-ілюстративний – для надання нових знань та способів дій (лекції 1, 4, 5).

Репродуктивний метод – для засвоєння нових знань та типових способів ді, запам'ятовування та відтворення засвоєного матеріалу за зразком (практичні заняття 3, 7).

Метод проблемного викладу – для формування здатності застосування знань та способів дій у нетипових ситуаціях, аналізу, розвитку критичного мислення (проблемні лекції 2, 3, 6-9; практичні заняття 1, 2, 5, 8). Евристичний метод (частково-пошуковий) для формування здатності самостійного розв'язання проблемних ситуацій, знаходження нестандартних рішень (практичні заняття 5). Дослідницький метод – для формування навичок самостійного формулювання проблеми та її розв'язання, самостійного здійснення дослідження (практичне заняття 4).

Також у навчальному процесі використовуються методи: словесні (пояснення, бесіди, лекції); практичні (вправи, практичні роботи, презентації); методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності (ігрові, тренінгові, інтерактивні, дискусії).

Порядок оцінювання результатів навчання

Оцінювання результатів навчання здійснюється за накопичувальною (100-бальною) системою. Заходи з оцінювання результатів навчання студента за навчальною дисципліною включають: поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних (семінарських) занять, оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 60 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту скласти іспит – 35 балів); підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі іспиту відповідно до графіку навчального процесу.

Поточний контроль результатів навчання студентів здійснюється під час лекційних, семінарських та практичних занять, виконання завдань для самостійної роботи. Форми поточного контролю: завдання для практичної роботи (5 - макс. бал – 5), підготовка презентацій (1 - макс. бал – 15), компетентнісно-орієнтоване завдання 1 - макс бал – 10), письмові контрольні роботи (1 - макс. бал – 10). Поточний контроль оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 60 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту скласти іспит – 35 балів).

Підсумковий контроль проводиться у формі семестрового іспиту, відповідно до графіку навчального процесу. Екзаменаційний білет охоплює програму дисципліни і передбачає визначення рівня знань та ступеня опанування студентами компетентностей. Кожен екзаменаційний білет складається із 3-х блоків завдань. I блок (стереотипний) містить тестові питання та стереотипні завдання (максимальна кількість балів – 16 балів). II блок (діагностичний) містить аналітичні завдання – максимальна кількість балів – 9. III блок містить евристичне завдання, яке оцінюється максимально 15 балами. Результат семестрового екзамену оцінюється в балах (максимальна кількість – 40 балів, мінімальна кількість, що зараховується – 25 балів).

Студента слід вважати атестованим, якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60. Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується з урахуванням балів, отриманих під час іспиту, та балів, отриманих під час поточного контролю за накопичувальною системою. Сумарний результат у балах за семестр складає: "60 і більше балів – зараховано", "59 і менше балів – не зараховано" та заноситься у залікову "Відомість обліку успішності" навчальної дисципліни.

Форми оцінювання та розподіл балів представлено у таблиці "Рейтинг-план навчальної дисципліни".

Рейтинг-план навчальної дисципліни

Тема	Форми та види навчання		Форми оцінювання	Мак бал
Тема 1	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Лекція № 1 «Соціальна та педагогічна психологія як наукові галузі»		
	Практичне заняття	Практичне заняття № 1 Характеристика соціальної та педагогічної психології як галузей науки. Вправи, практичні завдання.	Виконання завдань	
	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Огляд джерел за темою, вивчення лекційного матеріалу. Завдання для самостійної роботи (підготовка есе).	Есе	5
Тема 2	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Лекція № 2 «Соціальна психологія спілкування»		

	Практичне заняття	Практичне заняття № 2 Ефективні комунікації. Стили педагогічного спілкування та взаємодії. Вправи, ситуаційні завдання	Виконання завдань	5
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Огляд джерел за темою, вивчення лекційного матеріалу	Питання для самоперевіки	
	Аудиторна робота			
	Лекція	Лекція № 3. Соціальна психологія взаємодії та психологічний вплив		
	Практичне заняття	Практичне заняття № 3. Методи психологічного впливу та контрвпливу. Вправи, практичні завдання	Виконання завдань	5
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Огляд джерел за темою, вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття.	Питання для самоперевіки	
Тема 3	Аудиторна робота			
	Лекція	Лекція № 4. Соціальна психологія групи		
	Практичне заняття	Практичне заняття № 4 «Методи діагностики рольової структури та соціально-психологічного клімату групи». Вправи, практичні завдання	Виконання завдань	
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Огляд джерел за темою, вивчення лекційного матеріалу. Завдання для самостійної роботи (компетентісно орієнтоване завдання)	Виконання завдань	10
	Аудиторна робота			
	Лекція	Лекція № 5 ««Динамічні процеси в малих соціальних групах»»		
	Практичне заняття	Практичне заняття № 5 Розв'язання ситуаційних завдань з прояву конформізму, лідерства, згуртованості, прийняття групових рішень	Виконання завдань	
Самостійна робота				
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Огляд джерел за темою, вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття.	Питання для самоперевіки	
Тема 4	Аудиторна робота			
	Лекція	Лекція № 6. Психологія навчання		
	Практичне заняття	Практичне заняття № 6. Якість навчання та викладання. Вправи, практичні завдання	Виконання завдань	5
	Самостійна робота			

	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Огляд джерел за темою, вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Завдання для самостійної роботи (підготовка презентації)	Презентація	15
Аудиторна робота				
	Лекція	Лекція № 7. Психологія виховання, самовиховання, розвитку особистісних якостей.		
	Практичне заняття	Практичне заняття № 7. «Методи, прийоми, показники виховання, самовиховання, розвитку якостей особистості». Вправи, практичні завдання	Виконання завдань	
Самостійна робота				
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Огляд джерел за темою, вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття.	Питання для самоперевірки	
Тема 5	Аудиторна робота			
	Лекція	Лекція № 8. Психологія педагогічної діяльності.		
	Практичне заняття	Практичне заняття № 8. Діагностика готовності до педагогічної діяльності. Профілактика стресу. Інструменти педагогічної майстерності. Діагностика. Вправи, практичні завдання	Виконання завдань	
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Огляд джерел за темою, вивчення лекційного матеріалу, підготовка до контрольної роботи	Питання для самоперевірки	
	Аудиторна робота			
	Лекція	Лекція № 9. Психологія особистості педагога, викладача		
	Практичне заняття	Практичне заняття № 9. Профіль особистості викладача. Вправи, практичні завдання	Виконання завдань	5
Самостійна робота				
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Огляд джерел за темою, вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття.	Питання для самоперевірки	
Аудиторна робота				
Тема 6	Лекція	Лекція 10. Психолого-педагогічна підтримка здобувачів освіти в освітньому середовищі навчального закладу		
	Практичне заняття	Практичне заняття 10. Процеси та заходи забезпечення психолого-педагогічної підтримки здобувачів в освітньому середовищі. Контрольна робота	Контрольна робота	10

	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Огляд джерел за темою, вивчення лекційного матеріалу, підготовка до контрольної роботи.		
	Іспит			40
	Максимальна кількість балів по дисципліні			100

Рекомендована література

Основна

1. Основи соціальної психології : підручник для закладів вищої освіти / П. П. Горностай, М. М. Слюсаревський, В. О. Татенко, Т. М. Титаренко, Н. В. Хазратова та ін. ; за ред. М. М. Слюсаревського. – Київ : Талком, 2018. – 580 с.
2. Педагогічна психологія : підручник / М. Б. Євтух, Е. В. Лузік, Н. В. Ладогубець, Т. В. Ільїна. Київ : Кондор, 2018. 420 с.
3. Психологія [Електронний ресурс] навчальний посібник / В. М. Лугова, І. В. Литовченко, С. М. Голубєв, Г. В. Білоконенко. – Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. – 299 с.
4. Семиченко В. А. Психологія педагогічної діяльності : навч. посіб. / В. А. Семиченко. – К. : Вища школа, 2019. – 335 с.
5. Сергєєнкова О., Столярчук О., Коханова О., Пасєка О. Педагогічна психологія. Навчальний посібник. – К. : Центр навчальної літератури. 2019. – 168 с.
6. Скрипченко О. В. Вікова та педагогічна психологія: навч. посіб. Київ : Каравела, 2019. 400 с.
7. Соціальна психологія : навч. посіб. для здобувачів ступеня бакалавра / Н. Ю. Волянчук, Г. В. Ложкін, О. В. Винославська, І. О. Блохіна, М. О. Кононець, О. В. Москаленко, О. І. Боковець, Б. В. Андрійцев ; КПІ ім. Ігоря Сікорського. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 254 с.

Додаткова

8. Актуальні питання забезпечення якості освіти в університеті: прикладні дослідження за 2018/19 навчальний рік : наукове видання / В. С. Пономаренко, Г. А. Полякова, Ю. С. Григор'єва та ін. ; за заг. ред. д-ра екон. наук, професора В. С. Пономаренка. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2022. – 120 с. Режим доступу : <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/27759>
9. Актуальні питання забезпечення якості освіти в університеті: прикладні дослідження за 2019/20 навчальний рік : наукове видання / В. С. Пономаренко, Г. А. Полякова, Ю. С. Григор'єва та ін. ; за заг. ред. д-ра екон. наук, професора В. С. Пономаренка. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2022. – 140 с.
10. Засєкіна Л.В. Основи психології та міжособове спілкування: навч. посіб. / Л.В. Засєкіна, Т.В. Пастрик. 2-е вид. К.: ВСВ «Медицина», 2018. 216 с.
11. Подшивалкіна В. І., Дементьєва К. Г. Соціально-психологічний практикум. Київ: [КНТ]. 2019. - 104 с

Інформаційні ресурси

12. Актуальні проблеми психології - <http://appsychology.org.ua>
13. Електронна бібліотека НПН України - <http://lib.iitta.gov.ua>
14. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua>
15. Педагогічна та соціальна психологія (спеціальність 011). Сайт ПНС ХНЕУ ім. С. Кузнеця. Режим доступу: <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=8628#section-9>
16. Сайт Національної бібліотеки ім. В. І. Вернадського / Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua>.
17. Social Psychology. Access mode: <https://www.coursera.org/learn/social-psychology>